

הערות בענין הוצאה ברשות הרבים שלנו - שיעור 199

I. אם אמירה לנכרי מותר ברשות הרבים שלנו במקום צורך גדול

(א) אם יש רשות הרבים בזמן הזה תלוי במחלוקת רבוותי דעת רש"י ערוכין (ה) והסמ"ג והסמ"ק ועוד דחוץ מרחוב ט"ז אמות ואינו מקורה ג"כ צריך שיהיה ששים רבוא בוקעים ועיין בבה"ל (שמ"ה - ז ד"ה "שחי") שנטה מאוד לאיסור מאחר שהרמב"ם והר"ת והרמב"ן ועוד סוברים דאין צריך ס' רבוא ולא מהני צורת הפתח דאתי רבים ומבטלים המחיצות ולרבי יוחנן הוי דין תורה דאין לצוה"פ כח להתיר רה"ר דאורייתא ולרבי אלעזר הוי מדרבנן (בה"ל שס"ד ד"ה "והוא") ורוב הפוסקים סוברים כרבי יוחנן ודלא כהרמב"ם שפסק כרבי אלעזר ורב יעקב קמנצקי חשש לשיטת הרמב"ם דאין צוה"פ מועיל לפירצה יותר מעשר אמות (מ"ב שס"ג - סק"ט) אמנם המג"א (שמ"ה - סק"ז) והט"ז (סק"ז) והשו"ע (ש"ג - י"ח) פסקו דבזמן הזה אין לנו רה"ר וק"ו בנוגע לאמירה לנכרי דיש לסמוך ע"ז דאין לנו רה"ר ולכן הוי שבות דשבות כמו בסימן ש"ז - ה וכ"כ השער הציון (שכ"ה - סק"ג) דלענין שבות ע"י א"י סמכין בזה על המקילין וכן מבואר במ"ב (סק"ט-ס) שמותר להביא תבשיל לצורך סעודת שבת ואפילו דרך רה"ר דידן וכ"כ המ"ב (שכ"ה - סק"ח)

(ב) אם יש להתיר הוצאה ע"י נכרי במקום צורך גדול בעיר גדולה שיש שם ס' רבוא וגם שנתקן שם עירוב כמו בעירנו בברוקלין נוא יארק

1. החזו"א בעירובין (ק"ז - סק"ה-ז) מחדש סברה חדשה שאין רה"ר דאורייתא בזה"ז אפילו בהכרכים הגדולים ביותר שהרי עומד מרובה על הפרץ ואיסורו רק מדרבנן בפירצה יותר מעשר אמות לכן מועיל העירוב

2. עיין במאירי (יש עירובין) דרה"ר היינו דרך שיש ברחבה ט"ז אמות ומפולש משני ראשיה עד דיוכל אדם לעבור יושר בלי עיכוב ומטעם זה כתב המשנה הלכות (ח - פ) וכן אמר לי רב טובי' גאלדשטיין שיש להתיר הוצאה בעירוב שלנו בברוקלין אבל האג"מ (ד - פ"ו-פ"ט וגם שם דף תכ"ח) כתב דאיסורו מן התורה ועיין באג"מ (ח - קל"ח - מ)

3. איברא אפילו לדעת האוסרים אין כאן אלא איסור דרבנן ע"י נכרי ולדעת רבי אלעזר שהובא בבה"ל (שס"ד - ח ד"ה "ח"ה חלל") והרמב"ם כמותו דהעירוב מועיל מן התורה ואין נשאר רק איסור דרבנן שהוא שבות דשבות במקום מצוה ולכן יש כאן רק ספק איסור דרבנן ואין צריך להחמיר ועיין בש"ך (יו"ד רמ"ז כללי הפסק צק"אור כלל ז)

4. ועוד יש מחלוקת בין תוספות (עירובין ל"ג ד"ה והא) ורשב"א (שנת ל"ז) ועוד ראשונים אם הוצאה מרה"י דרך רה"ר חייב מן התורה. והט"ז (סימן שמ"ו - ז) ושו"ע הרב (סימן שמ"ז - ט) וחזו"א (ס"ז סוף ס"ק י"ט) פסקו כהרשב"א והריטב"א והרמב"ם שהאיסור רק מדרבנן וע"י נכרי הוא שבות דשבות במקום מצוה. ועיין בספר מלכים אמניך (דף ק"ה) שהביא משערי ציון (סימן ח) דאמר הגרי"ד מבריסק דאף אם העכו"ם עומד לפוש ברה"ר מ"מ לא צוה להעכו"ם שיעמוד ואינו מעצם השליחות ועיין עוד בשו"ת בצל החכמה (ו - י"ז) שדן אם מותר לשלוח נכרי זקן שיביא תבשיל מרה"י לרה"י דרך רה"ר פְּשָׁרוֹר לנו שיצטרך לעמוד ברה"ר כדי לנוח וצ"ע בדבר. ועיין בשמירת שבת כהלכתה (ל - הערה קמ"ז) דאם רגילים לנוח באמצע הדרך אם שוב

יעקור ממקומו כדי להביא ליהודי את האוכלין מרה"ר לרה"י חשיב כנעשה לצורך היהודי. וע"ע (צסימן רע"ו - ח) בבה"ל (ד"ה "לזכור") דאם כיבה הנכרי נר ושוב הדליקו חשיב עדתיה דנפשיה. ויש לחלק דכבוי נר הוא טעה בדבר אבל בהוצאה אין זה גרף טעות אלא דרך רגילות לעמוד.

5. ועוד ששיטת הבעל העיטור שהובא בר"ן (סוף פרק ר"א זמילה) דמותר לומר לנכרי להדליק את הנר לצורך סעודת שבת ועוד יש כמה ראשונים הסוברים כהבעה"ע והם ספר המנהיג (הוצא בשו"ת הרשב"א - קמ"ח) ספר המכריע (נ"ו) והמאירי (שנת ק"ל): ועיין ברמ"א (רע"ו - ז) דיש לסמוך על זה בשעת הדחק ורק במקום שאין צורך גדול יש להחמיר ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ז - מ"ז) שיש לסמוך על דברי הרמ"א אפילו הרבה מהגדולים חולקים עליו. והביא הגאון הנציב בהעמק שאלה שלפי נוסחא של השאלות לא שמענו איסור אמירה לנכרי אלא מדכתיב ודבר דבר. וממילא שפיר י"ל דחפצין אסורים וחפצי שמים מותרים ושלא במילה בלבד התיר הבה"ג שבות דאמירה לעכו"ם אלא ה"ה בכל מצות וצרכי רבים.

6. ועוד טעם להתיר עיין בספר אמרי בינה (הלכות שנת סימן י"ג) דכתב בשם הראב"ה דכשאפשר לעשות בהיתר ליכא איסור אמירה לנכרי ולכן ברה"ר דיכול להביא ע"י מחיצות בני אדם מותרת האמירה לנכרי ועיין ברמ"א (שכ"ה - י) ויש מתירין אף לכתחלה להביא משקה דרך רה"ר ע"י נכרי * ויש לי שאלה גדולה אם יש להתיר משום הטעמים הנ"ל למה אסור לומר לנכרי להביא איזמל דרך רה"ר יש ג' שבותים במקום מצוה גדולה. ועיין בבה"ל (של"ח ד"ה "וע"ל סימן ש"ז") שאם פשע אסור לאמר לנכרי להביא האיזמל דרך רה"ר אבל דרך כרמלית מותר.

7. למעשה כיון שההוצאה הוא ע"י נכרי והוא רק איסור דרבנן ודעת כמה פוסקים אפילו ע"י ישראל מותר כנ"ל וגם יש לצרף דעת רבי אלעזר והרמב"ם ובעל העיטור והראב"ה הנ"ל שכולם מתירים בנידן דידן המקילים יש מי לסמוך עליו

II. יש לי שאלה גדולה למה לא נתן הגמרא (שנת קל"ג): העצה של העברת כיסו דרך שינוי (כמו תחת כובעו וכדומה) במי שהחשיך בדרך

(א) יש לחקור אם מלאכת דאורייתא בשינוי מותר במקום צורך גדול עיין בתוספות (שנת ס"ג: ד"ה "כל מצות") דלא התירו שבות ע"י שינוי כיון דמשוי הוא ויכול לבוא לידי חיוב חטאת היכא דמוציא בלא שינוי משום בזיון לא שרינן ליה ועיין בספר תהלה לדוד (שכ"ח אות כ"ז צסופו) כן שמעתי מרב מנשה קליין דאין מתירין הוצאה בשינוי אפילו אם הוא בהול

(ב) השער הציון (תל"ו - סק"ט) כתב שסתם שינוי על מלאכת דאורייתא אסור במקום חולה שאין בה סכנה ואף דמצינו שהתירו חכמים לגונח שיונק חלב בשבת משום דהוי מפרק כלאחר יד התם הוה שינוי גמור ולא חשיבא מלאכה כלל לכן בדבר שהוא נסמך למלאכת דאורייתא כמו שינוי ברה"ר אסור אבל שבות שאין נסמך לדאורייתא במקום חולי מותר (שכ"ח - י"ז) וה"ה בנידן דידן דאסור (רב מנשה קליין)

(ג) איברא בגונח יונק חלב בשבת (כמוצות ס.) מותר מאי טעמא דכלאחר יד במקום צערא לא גזרו וע"ע בשער הציון הנ"ל אבל עיין בשש"כ (ל"ג הערה י"ז) שהביא השו"ע הרב (שכ"ח - י"ט) והאגלי טל והתהלה לדוד וקצות השלחן שכולם מתירים ויכול לסמוך עליהם (בשם הגרשז"א)

(ד) וכן בצינור שעלו בו קשקשין אם מתקן בלאחר יד במקום פסידה מותר (כתובות ס.)

(ה) עיין ברש"י (פסחים ס"ו: ד"ה "שיש לו היתר") דשבות של כלאחר יד אינו חמור כשאר שבותים לכן מחמר כלאחר יד מותר במקום מצוה של קרבן חגיגה דיו"ט

(ו) וכן מי שהוא בפונדק ויש לו הרבה כסף ובהול על ממונו יכול להניח המעות בין בגדו לבשרו או במנעלו (מ"ב ש"א - סקל"ג) אמנם הט"ז (ש"א - סקל"ג) כתב דאע"ג דבמי שהחשיך הצריכו לטלטל דוקא פחות פחות מד"א שאני התם שמוליכם לביתו אבל הכא בפונדק צריך לנושאם אצלו כל היום וא"א בכך ומשמע דשינוי חמור מפחות פחות מד' אמות אבל מ"מ אם הוא בהול מותר ועיין בספר החדש פתורא דשבתא (דף רמ"ג) שהביא מהזכרון יוסף דכל שהוא מותר ע"י ישראל בגופו אין חילוק באיזה אופן הוא עושה אם הוא בהול וגם הביא התורת שבת דגם שרי כלאחר יד במי שהחשיך אלא דמיירי במשאו כבד ואינו יכול לנשאו כלאחר יד

(ז) עיין בר"ן (נחצית דף ס"ח ד"ה "וצמקוס") שמחדש חידוש נפלא שהשבות של כלאחר יד ע"י ישראל הוא יותר קל משבות של אמירה לנכרי ועיין בש"ך (יו"ד רמ"ז אות ז' נקל"ז כללי הפסק) דיש לסמוך על דעת יחיד באיסור דרבנן בשעת הדחק

(ח) עיין בשו"ע הרב (ש"א - סקל"ח - ט) שכתב שכל שבות שהוא שינוי מדרך החול לא גזרו עליו במקום הפסד מרובה כמו בסימן ש"ז - ה ולכן משמע דהוצאה בשינוי אף מרה"י לרה"ר קיל דמותר במקום הפסד מרובה אף היכא דאינו בהול משא"כ שבות גמור כמו כרמלית אסור במקום הפסד מרובה כ"כ הרב (נש"ז - ה) דיש להתיר משום בזוי ספר תורה לגולל ספר שנפל לרה"ר והוא עומד אצלו ברה"י על האסקופה אבל אם נפל כל הספר מידו אפילו נפל לכרמלית אסור להביאו אצלו שלא התירו שבות גמור כזה משום בזיון כתבי הקודש משא"כ במי שהחשיך בדרך

(ט) היוצא מכל זה דרוב מנין ובנין שסוברים דכלאחר יד מותר במקום בהילות על ממונו ואפשר אפילו אם רק הפסד ושאינו מוקצה שהוא חמור משינוי (מחמה לצל או שלא יגנב)

נדפס לאלו נשמות אבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזב' ע"ה אלא אורח' האשה רחל ב"ר גרשון מנחם העניך הכהן ע"ה